

John Verdon

Ik weet wat jij denkt

Speurderskunst

Jason Strunk gold in alle opzichten als een onbeduidend persoon, een niets-zeggende dertiger die bijna onzichtbaar was voor zijn burens – en blijkbaar ook onhoorbaar, want niemand kon zich ook maar één uitspraak van hem herinneren. Ze wisten zelfs niet zeker of hij ooit wel eens iets had gezegd. Misschien had hij geknikt, gegroet, of een paar woorden gemompeld. Het was moeilijk te zeggen.

Iedereen gaf aanvankelijk blijk van passende verbazing of zelfs ongeloof toen aan het licht kwam dat meneer Strunk met een obsessieve toewijding besnorde mannen van middelbare leeftijd had vermoord en zich op bijzondere wijze van de lijken had ontdaan: hij had ze in handzame stukken gehakt en ze als een feestelijk verpakt kerstcadeau naar plaatselijke politieagenten gestuurd.

Dave Gurney staarde naar het uitgestreken, kleurloze gezicht van Jason Strunk – dat wil zeggen, naar de foto van Jason Strunk die na zijn arrestatie door de politie was gemaakt – dat vanaf het computerscherm naar hem terug staarde. De foto was opgeblazen, zodat het gezicht op ware grootte op het scherm stond, en werd aan de randen omlijst door de gereedschaps-icoontjes van een fotobewerkingsprogramma dat Gurney net een beetje onder de knie begon te krijgen.

Hij sleepte een van de tools waarmee hij de helderheid kon veranderen naar de iris van Strunks rechteroog, klikte met de muis en keek aandachtig naar het kleine stukje dat hij lichter had gemaakt.

Beter, maar nog niet helemaal goed.

De ogen waren altijd het moeilijkst, de ogen en de mond, maar ze waren het belangrijkste. Vaak eindigde hij na urenlang experimenteren met de posi-

tie en het contrast van een enkele pixel alsnog met iets wat niet helemaal was wat het moest zijn, een resultaat dat niet goed genoeg was om aan Sonya te laten zien en al helemaal niet aan Madeleine.

Het punt met de ogen was dat ze, meer dan wat dan ook, de spanning uitdrukten, de tegenstellingen: die nietszeggende onverstoorbaarheid met de zweem van wreedheid die Gurney zo vaak had gezien op de gezichten van moordenaars met wie hij enkele genoeglijke uurtjes had mogen doorbrengen.

Hij was erg tevreden over de arrestatiefoto van Jorge Kunzman (een vakkenvuller bij Walmart die de gewoonte had het hoofd van zijn recentste afspraakje in de koelkast te bewaren totdat hij het door een verser exemplaar kon vervangen), die hij met engelengeduld had bewerkt totdat hij op een verontrustende manier de diepe zwarte leegte naar voren had gehaald die in Kunzmans verveelde gezichtsuitdrukking verborgen lag. Sonya's opgetogen reactie en haar stortvloed aan loftuizingen hadden hem in zijn oordeel gesterkt. Door die reactie, en door de onverwachte verkoop van het kunstwerk aan een verzamelaar uit Sonya's vriendenkring, was hij begonnen aan een hele reeks bewerkte foto's die zou worden getoond op de tentoonstelling 'Moordenaars in beeld gevangen, door de man die ze ving', die in Sonya's kleine maar prijzige galerie in Ithaca werd gehouden.

Op de vraag hoe een onlangs vervroegd gepensioneerde rechercheur van Moordzaken uit New York, met een sterke aversie jegens persoonlijke bekendheid en een grote desinteresse in kunst in het algemeen en hedendaagse kunst in het bijzonder, toch kon eindigen als het middelpunt van een chique kunsttentoonstelling die door de plaatselijke kunstpausen van het universiteitsstadje werd omschreven als 'een gewaagde symbiose van onverbloemd brute foto's, messcherp psychologisch inzicht en meesterlijke grafische manipulatie', waren twee heel verschillende antwoorden mogelijk. Dat van hem en dat van zijn vrouw.

Voor zover hij kon nagaan was het begonnen toen Madeleine hem had overgehaald haar te vergezellen naar een cursus kunstkritiek in het museum in Cooperstown. Ze probeerde hem altijd naar buiten te lokken, weg uit zijn studeerkamer, uit zijn huis, weg van hemzelf, gewoon wég. Hij had geleerd dat hij de meeste zeggenschap over zijn eigen tijd behield als hij met enige regelmaat op haar verzoeken inging. Akkoord gaan met de cursus kunstkritiek was zo'n strategische zet geweest, en hoewel hij opzag tegen het idee dat hij al die lessen moest uitzitten, hoopte hij wel dat hij daardoor een maand

of twee van verdere druk gevrijwaard zou zijn. Niet dat hij een luie bankhanger was, verre van dat. Hij kon op zijn zevenenveertigste nog steeds vijftig push-ups, vijftig chin-ups en vijftig sit-ups doen. Het was meer dat hij gewoon een huismus was.

De cursus bood echter een verrassing, of eigenlijk drie verrassingen. Hij had gedacht dat wakker blijven de grootste uitdaging zou vormen, maar hij bleek docente Sonya Reynolds, een galeriehoudster en in de regio bekende kunstenares, bijzonder opwindend te vinden. Ze was geen klassieke schoonheid, althans niet op de kenmerkende Noord-Europese manier à la Catherine Deneuve. Haar lippen waren te vol, haar jukbeenderen staken te ver uit en haar neus was te geprononceerd. Maar op een of andere manier werden al die onvolmaaktheden door haar grote, diepgroene ogen en haar volkomen ontspannen en sensuele manier van doen samengesmeed tot een aantrekkelijk geheel. Er zaten niet veel mannen in het klasje, slechts zes van de zesentwintig deelnemers, maar ze had de onverdeelde aandacht van alle zes.

De tweede verrassing was zijn positieve reactie op het thema van de lessen. Sonya besteedde veel aandacht aan een onderwerp waarvoor ze buitengewone belangstelling had: kunst gebaseerd op fotografie, op foto's die zodanig waren bewerkt dat de gemanipuleerde beelden indringender en sprekender waren dan het origineel.

De derde verrassing volgde in de derde week van de twaalf weken durende cursus, op de avond dat ze vol enthousiasme de zeefdrukken van een hendaagse kunstenaar behandelde. Toen hij de zeefdrukken bekeek die waren gebaseerd op gesolariseerde portretten, beseft Gurney dat hij kon putten uit een bron die voor anderen ontoegankelijk was en waaraan hij een eigen draai zou kunnen geven. Het idee was op een ongewone manier spannend, terwijl spanning wel het laatste was wat hij had verwacht bij een cursus kunstkritiek.

Het idee om arrestatiefoto's, met name foto's van moordenaars, te bewerken liet hem niet meer los. Door de bewerking zouden ze nog intenser, scherper en indringender zijn en de ware aard tonen van het beest dat hij tijdens zijn carrière had bestudeerd, opgejaagd en gevangen. Hij was er meer mee bezig dan hij zou willen toegeven. Hij was immers een voorzichtig man met oog voor alles: de verschillende uitkomsten van een vraagstuk, het zwakke punt in een redenering, en de naïviteit in een vlaag van enthousiasme.

Toen Gurney op die onbewolkte oktobermorgen in zijn studeerkamer aan de arrestatiefoto van Jason Strunk zat te werken, werd de aangename uitdaging van dat proces verstoord door het geluid van iets wat achter hem op de vloer plofte.

‘Ik laat dit hier liggen,’ zei Madeleine Gurney op een toon die ieder ander misschien als achteloos zou interpreteren, maar die haar echtgenoot als gespannen herkende.

Hij keek over zijn schouder en kneep zijn ogen tot spleetjes toen hij een kleine jutezak zag die tegen de deur rustte. ‘Wat laat je daar liggen?’ vroeg hij, al kende hij het antwoord al.

‘Tulpen,’ zei Madeleine op dezelfde vlakke toon.

‘Bollen, bedoel je?’

Het was een idiote verbetering, en dat wisten ze allebei. Het was zijn manier om aan te geven dat hij zich ergerde omdat Madeleine hem vroeg iets te doen waar zijn hoofd niet naar stond.

‘Wat moet ik hier met die tulpen?’

‘Je mag ze naar de tuin brengen en me helpen met planten.’

Even vroeg hij zich af of hij haar erop moest wijzen dat het niet logisch was om iets wat uiteindelijk in de tuin thuishoorde naar zijn studeerkamer te brengen, maar hij besloot het niet te doen.

‘Zodra ik hiermee klaar ben,’ zei hij een tikje ontstemd. Hij wist maar al te goed dat het geen straf was om op een prachtige nazomerdag bollen te planten in een tuin op een heuvel met uitzicht over een glooiend landschap van vuurrode herfstbladeren en smaragdgroene weiden onder een stralend blauwe lucht. Hij vond het alleen niet prettig wanneer zijn bezigheden werden onderbroken. En zijn reactie daarop, zo hield hij zichzelf voor, was een bijverschijnsel van zijn sterkste punt: zijn lineair denkende, logisch redenevende geest die hem tot zo’n succesvol rechercheur had gemaakt: een geest die op scherp kwam te staan bij de kleinste onregelmatigheden in het verhaal van een verdachte, en die haarscheurtjes kon ontwaren die verder niemand zag.

Madeleine tuurde over zijn schouder naar het beeldscherm. ‘Hoe kun je nu op een dag als vandaag aan zoiets lelijks werken?’ vroeg ze.

Een perfect slachtoffer

David en Madeleine Gurney woonden in een robuuste negentiende-eeuwse boerderij aan het einde van een doodlopend weggetje in de heuvels van Delaware County, een kilometer of acht buiten het dorpje Walnut Crossing. Het huis lag weggestopt in een hoekje van een weide van vier hectare die werd omsloten door een bos met kersenbomen, esdoorns en eiken, en had zijn oorspronkelijke architectonische eenvoud behouden. De Gurneys woonden er nu een jaar en hadden de ongelukkige modernisering van de vorige eigenaar in oude stijl gerestaureerd. Ze hadden bijvoorbeeld de ongevaarlijke aluminium kozijnen vervangen door houten kozijnen, net als in vroeger tijden. Dat hadden ze niet gedaan vanwege een bezeten hang naar authenticiteit, maar omdat niet te ontkennen viel dat het oorspronkelijke uiterlijk op de een of andere manier klopte. Hoe een huis eruit hoorde te zien en welk gevoel het de bewoners moest geven waren zaken waarover Madeleine en David het volledig eens waren. De laatste tijd had hij wel de indruk dat hij dat over weinig andere dingen kon zeggen.

Die gedachte had hem gedurende het grootste gedeelte van de dag dwarsgezet, en werd opnieuw tot leven gewekt toen zijn vrouw de opmerking maakte over de lelijkheid van het portret waaraan hij werkte. Terwijl hij die middag na het planten van de tulpenbollen in zijn geliefde Adirondackstoel lag te soezen en merkte dat de gedachte nog steeds niet helemaal was verdwenen, werd hij zich bewust van Madeleines voetstappen, die ruisend door het enkelhoge gras naar hem toe kwamen. Toen ze voor zijn stoel ophiielden, deed hij één oog open.

‘Wat denk je,’ zei ze op haar rustige, luchtige toon, ‘is het al te laat om de kano naar buiten te halen?’ Haar toon wist de woorden heel vaardig tussen een vraag en een uitdaging in te laten hangen.

Madeleine was een slanke, atletische vrouw van vijfenveertig die gemakkelijk voor vijftig kon doorgaan. Haar blik was open, kalm, schattend. Haar lange bruine haar was, met uitzondering van een paar losse plukjes, weggestopt onder de strohoed met de brede rand die ze tijdens het tuinieren droeg.

Hij beantwoordde haar vraag met de vraag die hem bezighield. 'Vind je het echt lelijk?'

'Natuurlijk,' antwoordde ze zonder aarzelen. 'Maar dat is toch ook de bedoeling?'

Fronsend dacht hij over haar opmerking na. 'Je vindt het onderwerp lelijk?'

'Wat dacht je dan dat ik bedoelde?'

'Dat weet ik niet.' Hij haalde zijn schouders op. 'Je deed een beetje neerbuigend over het hele project, over zowel de uitwerking als het idee erachter.'

'Het spijt me.'

Het leek haar niet te spijten. Net toen hij dat wilde zeggen, veranderde ze van onderwerp.

'Vind je het leuk om je oude studiegenoot weer te zien?'

'Niet echt.' Hij zette de verstelbare rugleuning van zijn stoel wat lager. 'Ik hoef niet zo nodig herinneringen op te halen aan vroeger.'

'Misschien heeft hij nog een moordzaak voor je die je kunt oplossen.'

Gurney keek zijn vrouw aan, zag hoe dubbelzinnig haar uitdrukking was. 'Denk je dat het daarom gaat?' vroeg hij op neutrale toon.

'Daar heb je toch je bekendheid aan te danken?' Woede maakte haar toon onbuigzaam.

Van die emotie was hij de afgelopen maanden zo vaak getuige geweest dat hij dacht te begrijpen wat het probleem was. Ze hadden verschillende opvattingen over wat stoppen met werken precies inhield, over hoe dat hun leven samen zou veranderen, en vooral over hoe dat h  m zou moeten veranderen. De laatste tijd uitte ze steeds vaker haar ongenoegen over zijn nieuwe bezigheid, het fotoproject dat zo veel van zijn tijd opslokte. Hij vermoedde dat Madeleines negatieve reactie deels samenhing met Sonya's enthousiasme.

'Wist je dat hij ook beroemd is?' vroeg ze.

'Wie?'

'Die studiegenoot van je.'

'Niet echt. Aan de telefoon zei hij iets over een boek dat hij had geschre-

ven, en dat heb ik even opgezocht. Ik geloof niet dat hij echt heel erg bekend is.'

'Twéé boeken,' zei Madeleine. 'Hij is de directeur van een of ander instituut in Peony en heeft een aantal lezingen gegeven die op PBS zijn uitgezonden. Ik heb de omslagen van zijn boeken op internet opgezocht en uitgeprint. Misschien moest je daar maar eens naar kijken.'

'Ik neem aan dat hij me alles zal vertellen over zichzelf en zijn boeken. Hij klinkt niet erg bescheiden.'

'Zie maar wat je doet. Ik heb de printjes op je bureau gelegd, dus je kunt nog van gedachten veranderen. Trouwens, Kyle heeft nog gebeld.'

Hij keek haar zwijgend aan.

'Ik heb gezegd dat je terug zou bellen.'

'Waarom heb je me niet geroepen?' vroeg hij, gepikeerder dan zijn bedoeling was. Zo vaak belde zijn zoon niet.

'Ik vroeg of ik je moest roepen, maar hij zei dat hij niet wilde storen en dat het niet heel erg dringend was.'

'Zei hij verder nog iets?'

'Nee.'

Ze draaide zich om en liep door het vochtige, weelderige gras terug naar het huis. Toen ze bij de zijdeur aankwam en haar hand op de deurknop legde, leek ze zich nog iets te herinneren. Ze keek naar hem om en zei, overdreven verwonderd: 'Volgens de teksten op die omslagen is die oude studiegenoot van je in elk opzicht een heilige. Een goeroe van onbesproken gedrag. Ik kan me niet voorstellen waarom hij een rechercheur Moordzaken zou willen spreken.'

'Een voormalig rechercheur Moordzaken,' verbeterde Gurney haar.

Maar ze was al naar binnen gelopen en liet de deur achter zich dicht knallen.

Verstoorde idylle

De volgende dag was nog mooier dan de vorige. Het was het schoolvoorbeeld van een oktoberdag in New England, geknipt voor op een kalender. Gurney stond om zeven uur 's morgens op, trok een spijkerbroek en een lichte katoenen trui aan en dronk zijn koffie in een linnen stoel op het arduinen terras waaraan hun slaapkamer grensde. Het terras en de openslaande tuindeuren waren veranderingen die hij op aandringen van Madeleine had aangebracht.

Ze was goed in dat soort dingen, ze had een scherp oog voor wat mogelijk of gepast was. Het zei veel over haar: over haar positieve karakter, haar praktische verbeeldingskracht, haar goede smaak. Maar wanneer hij verstrikt raakte in kwesties waarover ze het niet eens waren – en dat waren er in de loop der tijd door hun beider toedoen steeds meer geworden – kostte het hem moeite om zich haar opvallende pluspunten te herinneren.

Hij moest niet vergeten Kyle terug te bellen. Hij zou nog drie uur moeten wachten vanwege het tijdsverschil tussen Walnut Crossing en Seattle. Hij kroop dieper weg in zijn stoel en hield zijn warme mok koffie met beide handen vast.

Hij wierp een blik op het dunne mapje dat hij samen met zijn koffie mee naar buiten had genomen en probeerde zich voor te stellen hoe de studiegeenoot die hij al vijfentwintig jaar niet had gezien er nu uitzag. De foto op het omslag dat Madeleine op de website van een onlineboekwinkel had gevonden en uitgeprint wekte niet alleen herinneringen aan het gezicht op, maar ook aan de persoonlijkheid, aan die stem met het timbre van een Ierse tenor en aan die onvoorstelbaar charmante glimlach.

Mark Mellery en hij hadden samen op Rose Hill gezeten, de campus van Fordham University in de Bronx. Mark was een wildebras geweest, wiens

uitbarstingen van humor, oprechtheid en energieke ambitie werden gekleurd door iets wat veel duisterder was. Hij zocht graag grenzen op, hij was een doordenderend genie dat roekeloos en berekenend tegelijk was en altijd op de rand van een neerwaartse spiraal balanceerde.

Volgens de biografie op zijn website had die spiraal hem na zijn studie in hoog tempo bergafwaarts gevoerd, maar was hij na zijn dertigste ten gevolge van een indrukwekkende spirituele verandering weer de goede kant opgegaan.

Gurney zette zijn mok op de dunne houten leuning van zijn stoel, sloeg het mapje op zijn schoot open en haalde er het mailtje uit dat hij een week eerder van Mellery had ontvangen. Hij las het nogmaals door, regel voor regel.

Hallo Dave,

Ik hoop niet dat je het vervelend vindt om na zo'n lange tijd weer iets van een oude studiegenoot te horen. Het is altijd de vraag wat een stem uit het verleden bij iemand oproept. Ik ben dankzij de alumnivereniging op de hoogte gebleven van ons gedeelde academische verleden en heb in de loop der jaren het nodige boeiende nieuws vernomen over degenen die tegelijk met ons zijn afgestudeerd. Het deed me deugd meer dan eens te horen dat jij uitmuntende prestaties hebt geleverd en de nodige erkenning hebt mogen ontvangen. (Volgens een artikel in ons Alumni News ben je 'de meest onderscheiden rechercheur van het NYPD', en dat verbaast me niet, als ik aan de Dave Gurney denk die ik me uit mijn studietijd herinner!) Ongeveer een jaar geleden las ik dat je niet meer bij de politie werkt en naar onze contreien bent verhuisd, naar Delaware County. Dat trok mijn aandacht omdat ik zelf in Peony zit, 'een stukje verderop', zoals ze hier zeggen. Je hebt er vast nog nooit van gehoord, maar ik leid hier nu een soort bezinningsoord, het Instituut voor Spirituele Vernieuwing. Dat klinkt nogal verheven, ik weet het, maar er is niets zweverigs aan. In de loop der jaren heb ik vaak contact met je willen opnemen, en een verontrustend voorval heeft me er eindelijk toe aangezet om de daad bij het woord te voegen. Ik denk dat ik in dit geval heel veel aan jouw advies zou kunnen hebben en ik zou je graag eens komen opzoeken. Als je een half uur voor me kunt vrijmaken, kom ik naar